



## Universitätsbibliothek Paderborn

### **Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs**

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

**Jansenius, Cornelius**

**Lovanii, 1640**

27. Multi fructus timoris poenae recensentur, ex quibus veritas doctrinae à Concilio Tridentino de timore poenae traditae patescit & confirmatur.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-13704**

CAPVT XXXV.

Mulci fructus timoris poenae recensentur, ex quibus veritas doctrinae à Concilio Tridentino de timore poenae tradita patescit & confirmatur.

QVANDO QUIDEM huiusmodi sit timoris poenarum ac doloris inde nascentis ratio & effectus, facile in mentem cuiuspiam venire possit, nullum esse timoris gehennae fructum. Cuiusmodi cogitationibus respondeo, multum esse per omnem modum. Nam quamvis perfectius longe sit iustitiam diligere, non tamen propterea timor poenarum exterminandus est.

*Est aliquid prodire tenus, si non datur ultra.*

Ad fastigium rerum excelsarum non uno saltu scanditur, sed paulatim à primis radicibus ascendendum est: Timor autem Domini non fastigium, sed initium sapientiae, hoc est, charitatis, quae sola Christianorum sapientia esse definitur. Vnde Augustinus: *Quisquis Regibus subueniens obtinuerat timore incipiens, & ad dilectionem proficiens, à Domino accepit pacem. Ut igitur ad sapientiam sive dilectionem iustitiae proficiamus,*

Primus fructus timoris poenae est, quod quamvis à peccato animum non contineat, manum tamen ceteraque coarctet membra, ne in facta prosiliant. Longe vero mitius ac minus est, sola voluntate peccare, quam ruptis timoris repagulis in apertam legis erumpere praerogationem: *Poenae corporis,* inquit Augustinus, *etsi non à voluntate peccandi, tamen reuocat ab opere peccati.* Et libro secundo contra Iulianum Perilliani: *Timor poenae etsi nondum habet delectationem bonae conscientiae, saltem iura claustrae cogitationis coarctet malam cupiditatem. Ex hac ergo mala voluntatis compressione nascitur*

Secundus fructus qui profecto maximus est, quod eodem modo poenarum timore impeditur homo ne peccata delectabilia sepius perpetrando catenas concupiscentiae sibi necesse ineluctabiles. Hoc enim habet externi operis delectabilis designatio praeter sola voluntate, quod animum fortissime affigat desideratis expertisque delectationibus; ex quibus postea nullo conatu voluntatis, sed sola & inuestigata gratia Dei expedire se potest. Cum fraudulentam actionem consecuta fuerit delectatio, cum eos tradiderit Deus in concupiscentiam cordis eorum iam illa delectatio alligat eos, ut inde abrumperet amorem, & ad utilia conferre non audeant: quia cum conati fuerint, dolebunt animo, tanquam pedem de compede exere cupientes. Cui dolori succumbentes, à perniciosissimis delectationibus nolunt abscedere. Nam isto modo exterorum peccatorum frequentatione consuetudo, adeoque necessitas peccandi gignitur, iuxta illud Augustini: *Ex voluntate perversa facta est libido, & dum seruitur libidini facta est consuetudo, & dum*

*consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quo sane nihil in moribus peius inueniri potest. Ex quo principio fit, ut cui Deus iratus est, eum tradat in desideria cordis sui, ut faciat etiam externis factis quae non conveniunt, atque ita consuetudine perversa captivus archimae sub diaboli potestate vincatur. Nam ut idem Augustinus: *Quae illo soluet natura (naturalis libido) & consuetudo committit, vobis ad simplicissimam faciunt, & invicissimam cupiditatem. In hoc ergo tam magnum malum ne incidat homo, etiam qui est malae voluntatis, poenarum timor impedit fortissime, quia timor poenae, voluptatum desiderio fortior est: eaque de causa nihil verius esse dicit Augustinus, quam quod dictum est: *Initium sapientiae timor Domini: Nemo est quippe qui non magis dolorem fugiat, quam appetat voluptatem: quandoquidem videmus, etiam immansissimas bestias à maximis voluptatibus absterri dolorem metui. Et his duobus modis vocatur ab Augustino timor poenae cultus à malo, ut tandem ad dilectionem iustitiae perducatur: *Time te, inquit, vestra formido custodiat te, ut perducatur ad dilectionem. Et inferius: *Adhuc timor ille servilis est, custos quidem malorum, ut ab imbecis se à malo, & abstinendo digni sint ad se admittenda charitatem.*****

*Et his duobus modis vocatur ab Augustino timor poenae cultus à malo, ut tandem ad dilectionem iustitiae perducatur: Time te, inquit, vestra formido custodiat te, ut perducatur ad dilectionem. Et inferius: Adhuc timor ille servilis est, custos quidem malorum, ut ab imbecis se à malo, & abstinendo digni sint ad se admittenda charitatem.*

Tertius fructus est, & is valde quoque singularis, quod timor poenae, externa saltem opera non frequentando, malorum operum tollit consuetudinem, quae maximum bene vivere diu impedimentum est; quatenus facit ut opera bona, tanquam contraria inolitata consuetudini sua, gravissima esse videantur. Augustinus: *Proinde praemissus timor in cor nostrum, pellit inde consuetudinem malorum operum, & servat charitati locum, quae tanquam domina remente, ut illa visulet abscedat. Et in Psalmum centesimum vigesimum septimum: *Time quidem sed non amant iniquitatem. Cum autem per timorem continent se à peccato, eterno scilicet, sit consuetudo iniuria, & incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus: & iam incipit homo iuste vivere, propterea non quia timet poenas, sed quia amat aeternitatem. Hinc ergo nascitur**

Quartus fructus, quod timor exterorum actuum bonorum frequentatione pellens consuetudinem malam, inducit quandam benefaciendi facilitatem, quae proximus gradus est ut iustitia diligatur. Incipit enim dulcescere opus bonum ac dilectione dignum videri, & quodammodo sentiri quod antea molibus arenariis intolerabilibus cupiditati videbatur.

Cc Vnde

Lib. 1. cap. 12.

Epist. 144.

Lib. 3. contra Iulianum.

Psalm. 9.

Lib. 1. contra Iulianum cap. 5.

Lib. 1. cap. 12.

Lib. 83. cap. 27.

Serm. 18. de verb. Domini cap. 3. Ibid. cap. 12.

Epist. 110. cap. 18.

In Psalm. 117.

Lib. 23. 99.  
7. 36.

In Psal. 48.  
Cantic.

Lib. de Spir.  
C. 10.

Lib. 2. oper.  
imper. cont.  
Tol. f. 366.

Lib. de perf.  
infr. cap. 5.

Lib. de nat.  
& grat. c. 1.  
Fide dicte  
lib. de grat.  
Christi sal.  
208. c. 11.

In Psal. 5.

Vnde Augustinus cum homines poenis à peccatis deterrendos esse docuisset, tam verò subiicit, cum aliquis non peccandi consuetudo, quod onerosum putabatur, facile esse persuaserit, incipiat gustare dulcedo pietatis, & commendari pulchritudo virtutis, ut charitatis libertas præ servitute timoris emineat. Qui gustus dulcedinis, quomodo ex nonnulla abstinencia à peccatis oritur, quam poenæ timor efficit, alibi præclara & obvia usus comparatione rudioribus Christianis explicat: *Qui iniquitate usus est, & passus peccatis in corde, incipit non posse manducare panem, laudat verbum Dei, & non facit. Vnde non facit? Quia cum cepit facere laborat, quomodo sentimus laborare dentes post uvæ acerbas, cum coperimus panem manducare. Sed quid faciunt illi quibus oblituerunt dentes? Temperant se aliquantulum ab uvæ acerbis, & recum dentes ad stabilitatem suam & incumbunt pan. Sic & nos laudemus iustitiam. Sed finis volumus manducare iustitiam, hoc est, facere, ut statim explicat, temperemus nos ab iniquitatibus; & nascatur in corde non solum delectatio laudandi iustitiam, sed etiam facilitas manducandi. Hanc ergo nonnullam à peccatis abstinenciam poenæ timor operatur, ut paulatim iustitiam operandi facilitas redeat.*

Quintus fructus est, ut dum peccatores timent vehementer poenas, quas Deus transgressoribus legis comminatur, timore pressi & coarctati, ad Dei misericordiam supplices fugiant, quatenus misso cœlitus adiutorio ad faciendam legem, ab intentata poena liberentur: *Legem, inquit, terrendis imponi iniustis, ut eam & ipsi caperit inlicita concupiscentia morbus incentivo prohibitionis & cumulo pravertitionis augeri consurgant per fidem ad iustificandam gratiam, & per donum Spiritus suavitate iustis delectati panem literæ minantis evadant. Et alibi breviter & nervosè: Lex iram, id est, supplicium, operatur, ut ad iram evadendam Dei gratia requiratur. Qui fructus ita magnus est, ut Augustinus hunc unum ex præcipuis esse fateatur, propter quem lex vetus comminationibus ac terroribus plena, data fuerit: *Ut videlicet timor legis humilem factum ad fidem gratiamque perduceret. Vnde alibi audet ac dicit, quod ad solam Christi gratiam agnoscendam & invocandam, utiliter legis velut pedagogi timor ducit. Qua de re alibi plura dicta sunt. Quam occultam cum peccatoribus economiam, etiam nunc Deus cum Christianis observat. Gravissimas enim gehennæ poenas intentat transgressoribus, ut minus terri, ac de proprijs diffisi viribus quas imbecilles esse ad concupiscentias ardentissimas vincendas esse sentiunt, piâ humilitate divinæ gratiæ adiutorium petant, quo iustitiæ præceptorum delectati poenam literæ minantis evadant.**

Cum igitur isti fructus sint, quos timor legis in peccatoribus iter sapientiæ arripere incipientibus parit, merito sanè sanctus Augustinus de timore dicit, quod magnum sit præsidium precedentibus ad salutem. Merito timo-

A rem poenæ bonum, utilem, saluberrimum vocat: hortaturque Christianum: *Fac, fac vel timore poenæ si nondum potes amore iustitiæ: Et alibi: Noli timere poenam, sed ama iustitiam: nondum potes amare iustitiam time vel poenam, ut pervenias ad amandam iustitiam. Nimirum quia nemo fere, vel nemo à perfecto incipit. Vnde etiam sanctum Paulum tradit ad diligendum Deum timore perductum: *Quem, inquit, maior timor compulit ad charitatem, eius perfecta charitas foras misit timorem. Vbi ad hoc respicit, quod Paulus terribiliter divinâ potestate prostratus fuit, tremensque ac stupens dixit: *Quid me vis facere? Timor ergo plerumque, vel ut Augustinus in libro de Catechizandis rudibus tradit, prius hominem ad eripendum bonum concutit, ut iter ad charitatem pareat. Vnde Tractatu nono in Epistolam Iohannis: *Si nullus timor, non est quâ intret charitas. Et in Psalmum centesimum quadragesimum nonum: *Nisi timore incipiat homo Deum colere, non perveniet ad amorem.*****

B Ex his perspicuum fit, quam sit sacris litteris & Augustino consentaneum, quod Concilium Tridentinum docet; peccatores à iustitia divina timore, quo utiliter concutuntur ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem erigi. Et de contritione loquens imperfecta, quæ ex formidine poenæ hominem ad abruptendam peccandi voluntatem, & arripendum vite melioris propositum convertit: *Hoc timore utiliter concussus Nivivita, ad Iona prædicationem plenam terribilibus poenitentiam egerunt. Liquec etiam quam provide desinierit, gehennæ metum per quem ad misericordiam Dei, de peccatu dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatum non esse aut peccatores peiores facere. Quod tamen observandum est, à Concilio non de quolibet gehennæ metu dici, sed de illo duntaxat, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus: vel à peccando abstinemus. Quo significatur ille metus qui veram contritionem quamvis imperfectam parit & cum ea conjunctus est. Nam per illum gehennæ metum, qui tantummodo attritionem illam Scholasticorum quorundam efficit, non tam de peccatis quam de poenis peccatorum homo dolet: *Non enim peccare metuit, sed ardere. Nec per illum à peccando abstinemus aut abstinere possumus, quia per illum inviti facimus quicquid boni facere videmur. Nemo autem invitus bene facit, etiam si bonum est quod facit. Quamquam nec iste servilis poenarum timor, quatenus timor, sit peccatum aut malum. Bonus enim est timor quatenus timor, & eo quo supra diximus modo datur à Deo, quamvis servilitas ejus adjuncta mala sit. Sic enim & anima peccatrix, non quatenus peccatrix, sed quatenus anima & bona est & creatura Dei. Ex quo consequitur, ut etiam ille timor, peccatores nequaquam pejores, sed meliores potius facere dicendus sit. Continet enim saltem opus, si non animum. Vnde habere facit innocentiam in Psal. 77. *manuum, si non cordis. Itaque timor iste servilis hominem ad iustitiam preparat, non quidem***

In Psal. 117  
Lib. de Catech.  
rudib.  
cap. 5.  
Tract. 41.  
in 1000.

Epist. 501

117. 9.

Lib. de Ca.  
tradit, prius hominem ad eripendum bonum

concutit, ut iter ad charitatem pareat. Vnde

Tractatu nono in Epistolam Iohannis: Si nullus

timor, non est quâ intret charitas. Et in Psalmum

centesimum quadragesimum nonum: Nisi timore incipiat homo Deum colere, non perveniet ad amorem.

Com. Trib.  
117. 6. 6.

117. 14. 14.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

117. 6. 6.

dem in quantum servilis, hoc est, ab amore  
iustitiæ separatus est, & in ipso hominæ ultimo  
requiescit. peccandique voluntatem ex eo ca-  
pitate conjunctam habet, sed in quantum est ti-  
mor pœnæ, cuius expectatione si non ex toto,  
saltem aliqua ex parte, is qui serviliter timet  
à peccato revocatur, & ad iustitiam diligen-  
dam ijs quos recensuimus modis præparatur.  
Amplius à timore pœnarum expolcete, est of-  
ficium Domini à pedissequo, libertatem à  
servo postulare: unoque verbo hoc exigere,  
ut timor pœnæ sit charitas iustitiæ: *Timor  
enim servus est, charitas libera est, & ut sic dicamus  
timor est servus charitatis.* Unde fit ut timor  
charitati serviendo, id agat ne facias, charitas id  
agat ne velis facere, etiamsi impune populi admittere.

Quantò satius & utilius timori tribuas quod  
timoris est, ne præpostere suffectus in charitatis  
locum, nec ista retineat dignitatem suam, nec  
ille utilitatem suam: atque ita utrimque & pec-  
cator & iustus perniciosissime fallantur, dum  
neque diligens quid sibi à Deo donatum adsit,  
neque timens quid sibi adhuc donandum de-  
sit, agnoscit. Ex quo non raro forsitan accidit,  
ut ex huiusmodi ignorantia, salute sua sempit-  
terna peccatores excedant, dum securi ad pœ-  
nitentiæ Sacramentum cum dolore bonæque  
vitæ proposito, propter solum gehennæ metum  
concepto accedere iubentur, cum quo eos  
Augustinus invitos esse & nondum liberos  
aut alienos à voluntate peccandi securissime  
constantissimeque profitetur.

F I N I S.

CORNELII IANSENII  
EPISCOPI IPRENSIS  
DE  
GRATIA CHRISTI  
SALVATORIS  
LIBER SEXTVS.

Qui est primus de libero arbitrio.

PRÆFATIO.



R O O postulat ut jam de concordia gratiæ istius medici-  
nalis & liberi arbitrij paulo accuratius disseramus. Quod  
quia difficulter fieri potest, nisi natura libertatis utrum-  
que percepta sit, operæ pretium fuerit ad rem totam pla-  
nius intelligendam, ab ovo ordiri naturamque liberi arbitrij univer-  
sam, quemadmodum ab antiquis gratiæ defensoribus contra Pela-  
gianos luctantibus intellectum fuit, lectorum oculis subijcere. Qua  
de re non possumus quoque tutiorem ducem aut peritiorem sequi,  
quam illum, quo neminem huiusce rei Ecclesia peritiorem habuit,  
nemo majori gloriâ ejus adversarios protrivit, nemo acrius in hoc  
ipso argumento exagitatus fuit, nemo constantius & uniformius  
libertatem arbitrij ab initio conversionis ad finem vitæ usque defendit.  
Falluntur enim toto cælo, qui ut liberrimas suas opiniones à  
Christiana gratia non mediocriter dissonantes, ab Augustini censura

Cc 2

subtra-